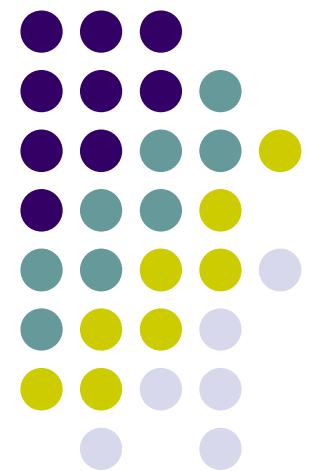

תיאורית ה – mind והבנת הוראה בקרב ילדי גן

ד"ר מרגלית זיו
מכללת אלקאסמי
אוניברסיטת תל אביב

שותפים למחקר

- פרופ' דאגלאס פריי – אוניברסיטת פנסילבניה, ארה"ב
- פרופ' סידני שטראוס – אוניברסיטת תל אביב
- אילת סולומון - אוניברסיטת תל אביב

תיאורית ה – mind

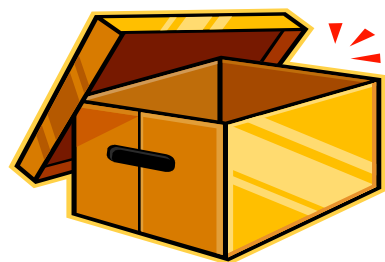
- **הגדרה -** היכולת לייחס מניעים פסיכולוגיים (מצבים מנטאליים) לבני אדם (מחשבות, רצונות, כוונות ורגשות) ובאמצעותם להבין ולהעניק משמעות להתנהגות וליחסי גומלין בין אנשים.
- **חשיבות –** חיונית לתפקוד חברתי תקין
 - מסייעת במגוון כישורים אורייניים ואקדמיים
- **היבט מרכזי –** היכולת לזהות פערים בידע בין אנשים ולהבחין בנקודות ראות שונות
- **התפתחות –** במהלך שנות הגן

משימת האמונה המוטעית

(Wimmer & Perner, 1983)

סיפור:

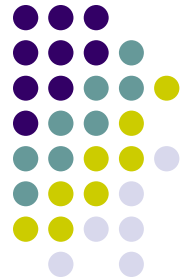

- למקסי יש שוקולד.
- מקסי שם את השוקולד בקופסא ויוצא החוצה.
- חבר של מקסי מעביר את השוקולד מהקופסא לשקית.

שאלת ה – אמונה המוטעית (False belief):

- איפה מקסי יחפש את השוקולד?
- איפה מקסי חושב שהשוקולד נמצא?

אפיוני המטלה

- **הבנה מלאה – למקסי יש אמונה מוטעית לגבי מקום השוקולד:**
 - **מקסי יחפש את השוקולד בקופסא** כי הוא **חושב** שהוא בקופסא (אמונה מוטעית).
 - **מקסי לא ראה** שהשוקולד הועבר לשקית ולכן הוא לא **יודע** איפה הוא נמצא באמת.
- **קונפליקט – בין מה שמקסי חושב לבין המציאות (המקום בו השוקולד נמצא)**
- **פער בידע – בין הילד הצופה בהתרחשות לבין מקסי**
- **מדד לרמת תיאורית ה – mind של ילדים –**
 - האם יכולים לבצע היסק לגבי נקודת הראות של האחר?
 - השלכות להבנה של מצבים חברתיים

ממצאים

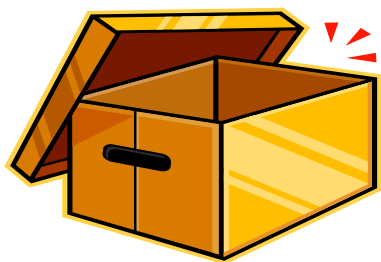
הבדל בין ההבנה של ילדים בני 3 להבנה של ילדים בני 5

● **בני 3:** מקסי יחפש את השוקולד במקום בו הוא נמצא

לא מבינים אמונה מוטעית (false belief)

● **בני 5:** מקסי יחפש את השוקולד במקום המקורי

מבינים אמונה מוטעית
ומצבים חברתיים מורכבים

רציונאל המחקר

- **מחקרים קודמים על תיאורית ה-mind – בדקו אמונות מוטעות וכוונות בהקשרים לא חברתיים והסיקו לגבי ההכללה להבנה של מצבים חברתיים**
- **המחקר הנוכחי – בדיקה ישירה של ההבנה לגבי הוראה בזיקה לתיאורית ה-mind**
- **מחקרים קודמים על הוראה – התמקדו בשיטות פדגוגיות ויעילותן (כולל הוראת עמיתים)**
- **המחקר הנוכחי – בדיקת ההתפתחות בהבנה של ילדים לגבי הוראה – דגש על ההתפתחות הקוגניטיבית של ילדים**

הוראה – הגדרה

התנהגות שכוונתה להגדיל ידע והבנה של הזולת
כי - לזולת חסר ידע, או שיש לו אמונה מוטעית

היבטים מרכזיים של תיאורית ה-mind בהגדרה:

- הבסיס להוראה – זיהוי פערים בידע
- תנאי להוראה – כוונה לחולל שינוי בידע אצל האחר

הקשר בין תיאורית ה - mind להוראה בקרב ילדי גן

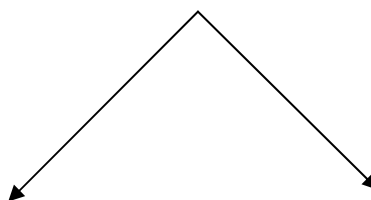

הוראה בפועל

הוראת עמיתים

הבנת הוראה

**הבנה של ההיבט
ההתכוונותי**

**הבנה של פערים
בידע**

תיאורית

ה - mind

**הבנה של פערים
בידע וכוונות
לא בהקשר
של הוראה**

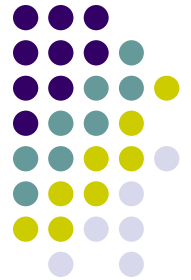
משתתפים

75 ילדי גן ממיצב בינוני-גבוה

● **25 ילדים בני 3**

● **25 ילדים בני 4**

● **25 ילדים בני 5**

תיאורית ה - mind

- אמונות מוטעות-מקסי

- כוונות (Schult, 2002)

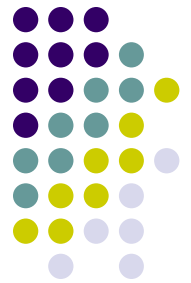
- דוגמא – יש כוונה, התוצאה – מנוגדת לכוונה

גיל חוזר הביתה מהגן, יורד גשם, והוא לא רוצה שהנעליים שלו יירטבו. הוא רוצה שהנעליים ישארו יבשות. גיל מחליט ללכת מסביב לשולוליות, ולא להיכנס לאף שלולית. גיל הולך בזהירות רבה ומצליח לא להיכנס אפילו לשולולית אחת. כשגיל מגיע הביתה הנעליים שלו עדיין יבשות. בדיוק אז, האח הקטן שלו שופך מים על הנעליים של גיל.

- עכשיו, הנעליים של גיל יבשות? כן / לא

- האם גיל ניסה לשמור על הנעליים יבשות או לא ניסה לשמור עליהן יבשות?

האם ילדים יענו בהתייחס לכוונה או לתוצאה?

ההיבט ההתכוונותי בהוראה

התנהגות שכוונתה להגדיל את הידע של הלומד

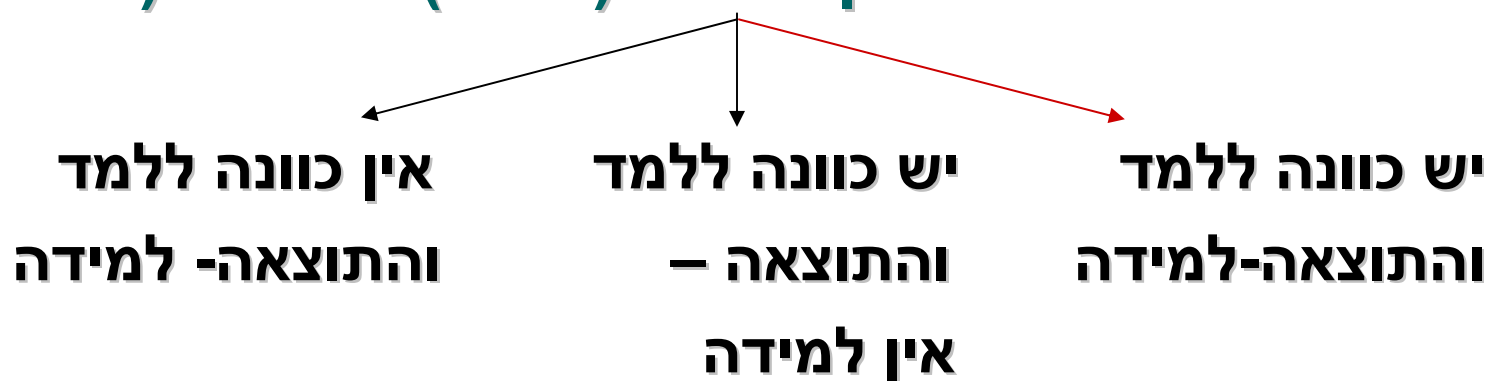
שאלת המחקר: האם ילדי גן מבינים את המרכזיות
של הכוונה ללמד בהוראה?

- האם קובעים אם יש הוראה לפי הכוונה (ללמד) או לפי התוצאה (אם היתה למידה או לא)?
- האם מבינים את הכוונה שבבסיס התנהגויות הוראית?

האם קובעים אם יש הוראה על פי הכוונה או התוצאה?

סיפורים שיצרו ניגוד בין הכוונה (ללמד) לתוצאה (למידה):

**לגבי כל סיפור ילדים נשאלו: האם המורה ניסה ללמד או לא?
האם מחליטים לפי הכוונה או התוצאה?**

סיפורים לבדיקת הבנת הכוונה בהוראה

הוראה מוצלחת – יש כוונה ללמד ויש למידה

יוני יודע לשחק במשחק דומינו, ודנה לא יודעת לשחק.
יוני מראה לדנה איך לשחק, ועכשיו גם דנה יודעת לשחק.
האם יוני ניסה ללמד את דנה?

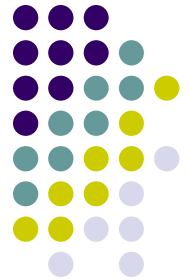
- **הוראה לא מוצלחת – יש כוונה ללמד ואין למידה**

אילת יודעת לכתוב מספרים, ויותם לא יודע.
אילת מראה ליותם איך לכתוב מספרים,
אבל יותם לא מצליח, הוא עדיין לא יודע איך לכתוב מספרים.
האם אילת ניסתה ללמד את יותם איך לכתוב מספרים?

- **למידה ללא הוראה מכוונת – אין כוונה ללמד ויש למידה**

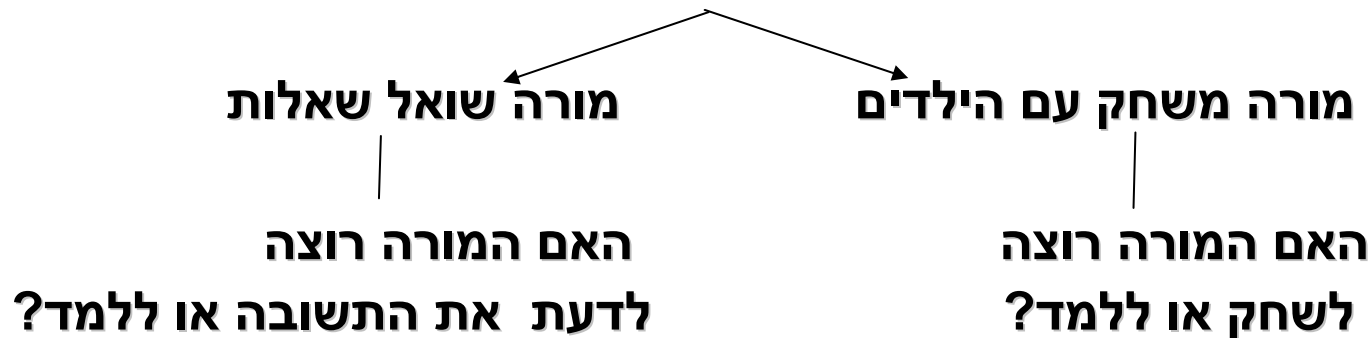
עמית יודע לקשור את שרוכי הנעליים שלו, ותמר לא יודעת.
תמר מסתכלת על עמית כשהוא קושר את השרוכים, ומנסה גם,
תמר יודעת. עמית לא יודע שתמר רואה אותו ומסתכלת עליו.
האם עמית ניסה ללמד את תמר לקשור שרוכים?

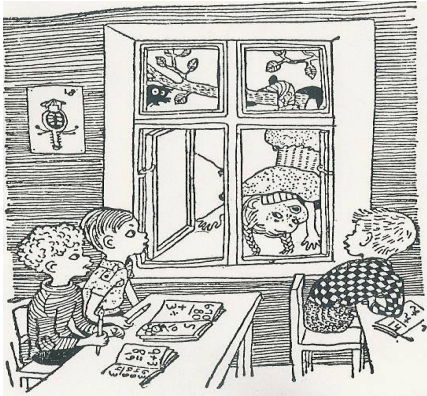
האם מבינים את הכוונה שבבסיס ההתנהגות?

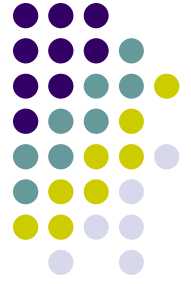
למימוש המטרה – מורים/ גננות משתמשים בפעילויות מגוונות,
למשל: משחק, שאילת שאלות.

האם ילדים מבחינים בין האמצעים למטרה?
האם מבינים את הכוונה שבבסיס ההתנהגות?

גילגי מתחילה ללמוד בבית הספר

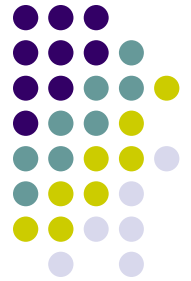

- הבה נבדוק קצת את ידיעותיך, אמרה המורה.
ובכן, גילגי, האם תוכלי לומר לי כמה הם שבע ועוד
חמש?

גילגי הסתכלה בה משתוממת ורוגזת, ואמרה:
- באמת, אם אין את יודעת בעצמך, אל תהיי סבורה
שאני אגיד לך!

- אומר לך ששבע וחמש הם שתיים-עשרה.
- הנה, אמרה גילגי. ובכן את יודעת, אם כן למה את
שואלת?

סיפורים לבדיקת ההבנה של אמצעים ומטרות

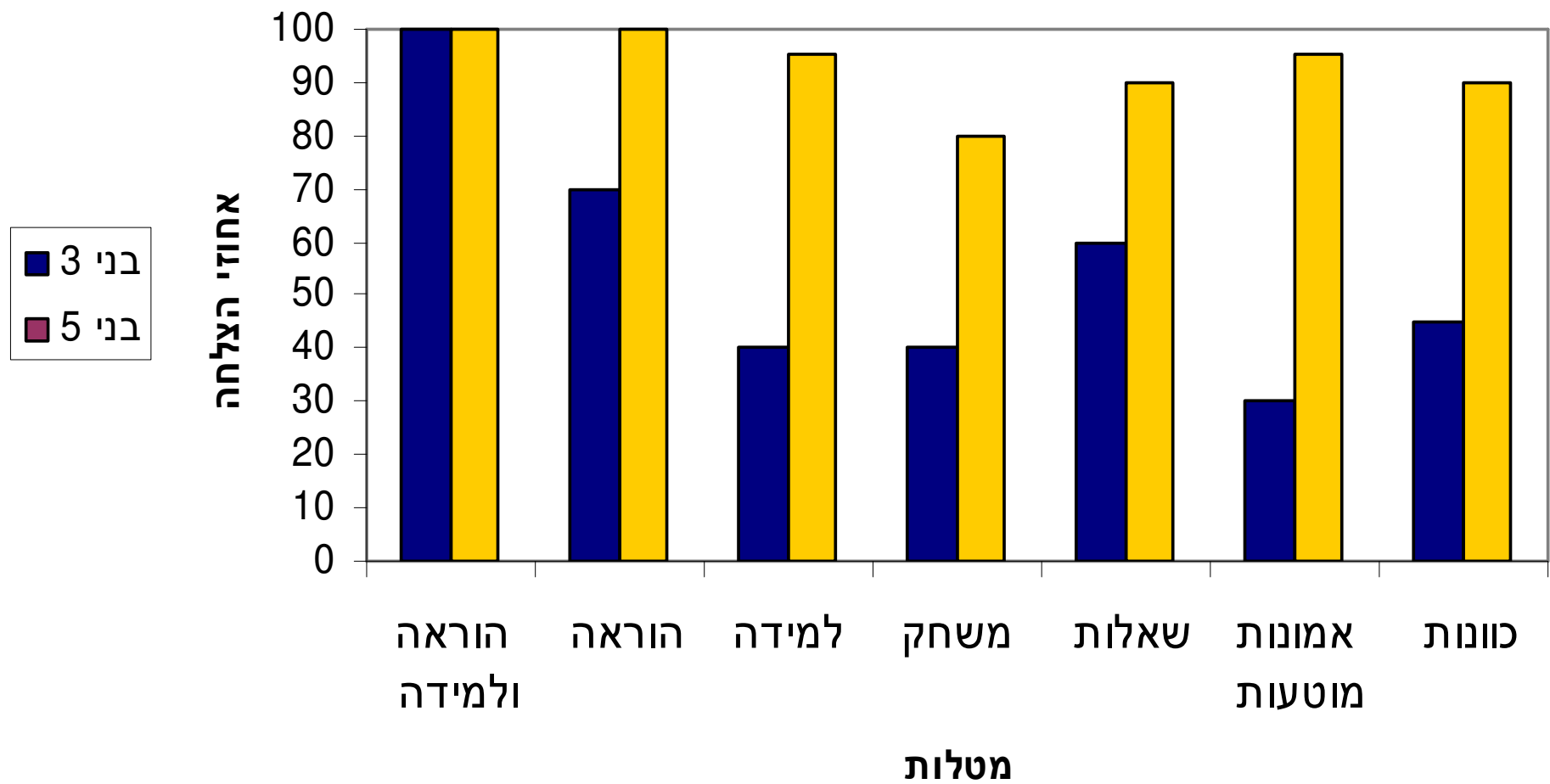
● משחק

יונית המורה מלמדת את הילדים לקרוא אותיות.
היא משחקת איתם את משחק האותיות.
מה יונית רוצה באמת - לשחק עם הילדים או ללמד אותם
אותיות?

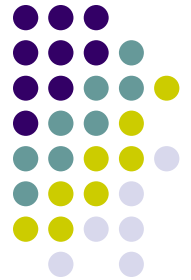
● שאלת שאלות

רמי המורה מלמד את הילדים מספרים.
הוא מראה לילדים כרטיסים עם מספרים ושואל אותם: איזה
מספר זה?
למה רמי שואל את הילדים "איזה מספר זה"? כי הוא רוצה
לדעת איזה מספר זה או כי הוא רוצה ללמד את הילדים?

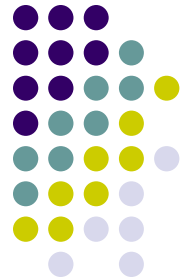
אחוזי הצלחה בהוראה ותיאורית המיינד

אחוזי הצלחה

בני 5	בני 3	
100%	100%	יש כוונה ללמד והתוצאה-למידה
100%	70%	יש כוונה ואין למידה
95%	40%	אין כוונה ויש למידה
80%	40%	משחק
90%	60%	שאלת שאלות
95%	30%	אמונות מוטעות
90%	45%	כוונות

מסקנות וסיכום

- **הבנת ההוראה - מתפתחת ומשתכללת במהלך שנות הגן**

- **מתפיסה המבוססת במידה רבה על תוצאה והתנהגות גלויה**

- הוראה מוצלחת היא הוראה, אבל:

- למידה על ידי חיקוי היא הוראה

- מורה משחק רוצה לשחק

- מורה ששואל שאלות איננו יודע

- **להבנה של מרכזיות הכוונה**

- הוראה מתקיימת גם אם איננה מביאה ללמידה

- אבחנה בין הוראה ללמידה על ידי חיקוי גם כאשר שניהם הובילו ללמידה

- מורים משחקים ושואלים שאלות כאמצעי ללמד

מסקנות כלליות וסיכום

● זיקה לתיאורית המיינד

- מתאם בין הבנת הוראה להבנת אמונות מוטעות וכוונות לא בהקשר של הוראה
- תיאורית ה – mind חשובה להבנת הוראה, כי – מאפשרת להבין את הפערים בידע שהם תנאי להוראה, את כוונות המורה ואת תהליך ההוראה עצמו.

● השלכות חינוכיות

- ילדי גן צעירים – הוראה בדרך של משחק
- ילדי גן חובה וכיתה א'
- מוכנות לבית ספר – הבנת התהליכים המהותיים המתרחשים בבית הספר; הסתגלות טובה לבית הספר
- דרכי הוראה – שיתוף הילדים במטרות ההוראה

תודות

פרופ' איריס לוין

רונית לוי

יערה פיין

